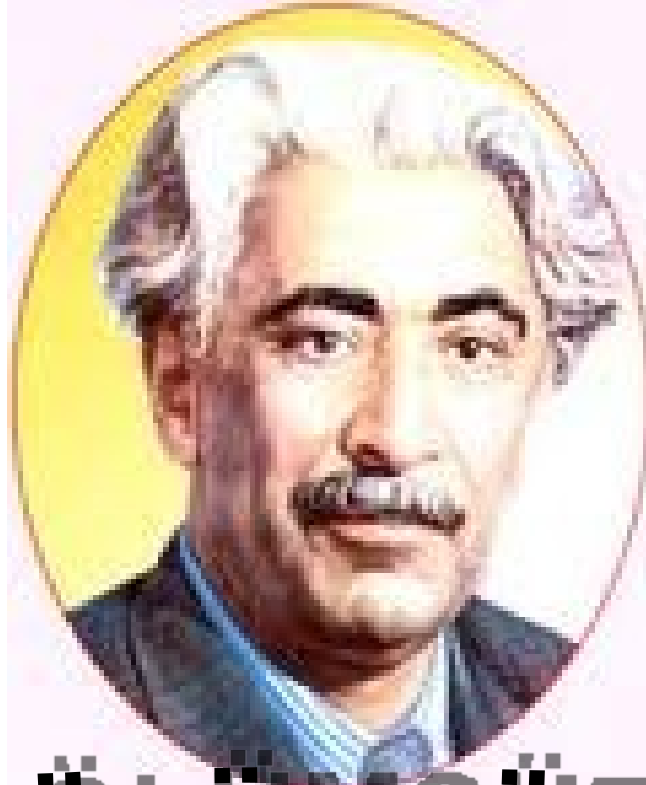

MİNGƏÇEVİR ŞƏHƏR
MƏDƏNİYYƏT VƏ TURİZM ŞÖBƏSİ
MƏRKƏZLƏŞDİRİLMİŞ KİTABXANA SİSTEMİ

ŞAİR ÖLÜMSÜZLÜYÜ

(Səməd Vurğunun anadan olmasının 105 illiyi münasibətilə)
Metodiki vəsait

Mingəçevir 2011

TƏRTİB EDƏN :

METODİKA-BİBLİOQRAFIYA ŞÖBƏSİNİN

BÖYÜK REDAKTORU

YUSİFOVA ELMİNA

SƏMƏD VURĞUNUN AFORİZMLƏRİ

İnsanlığ böyükdür əzəldən bəri.
Vətəndən ayrılrsa, qocalar insan

Hər insan qəlbinin öz aləmi var.

Şəxsi taleyini duymayan bir kəs
Başqa bir tale də yarada bilməz.

Dünyanı quran da, yıxan da əldir.

Demə ki, bir ətsən, bir də ki, qansan,
Qüdrətin böyükdür, çünki insansan.

Ömrün boyu yaşasan da yavan çörəklə,
Başqasının şöhrətini düşünmə bir an!

Vətən eşqi insanlığın bir əbədi sevdasıdır

Dünyada ac qalır tər tökməyənlər.
Onların ömrü də tez gedir bada,
Hər kəs əkdiyini biçir dünyada.

Sürünün axsağı arxada qalar,
Ya çoban öldürər, ya qurd parçalar.

Qoca palıd əyilmədən yaşayır yüz il,
Qopanda da vüqar ilə qopur kökündən!

Əzəldən insanlar bizim dünyada
Nə qoca yaranır, nə də ki, qarı.
Ancaq ömrü boyu arsız olsa da,
Qocaldır insanı ömrün yolları

Yalnız bir hünərin nə mənası var?
Arxasız aslan da tez məğlub olar.

Ucalsa da insan fikri, insan kəlamı,
Qanad çalar bir müəyyən nöqtəyə qədər..

Nə qədər doğmadır burda hər nəfəs,
Bir də hər insanın, hər şeyin adı,
Bir ovuc torpağı göyə dəyişməz
Bir həyat şairi, bir yer övladı...

Bir gücdə olsa da bütün insanlar,
Hər kəsin öz eşqi, öz arzusu var...

Şərabın nəşəsi bir anlıq olur,
Əbədi qalansa insanlıq olur...

Böyük səadətdir vaxtı gələndə,
Vətənin eşqilə vətəndə ölmək!

Bu dünya belədir, dərs olsun bizə,
Səbr ilə yaranar hər böyük zəfər...

Yaxşılıq çıxmıyır dünyada yaddan.

Bəzən yığılanı, sadə bir hörmət
Qolundan yapışıb qaldırır göyə

Düşmən can desə də, düşməndir yenə

Əyilməz vicdanın böyük heykəli...

Tarixdə tarixi yaradan durur

Ölüm bir iblisdir, həyat bir mələk!
Varlığı izləyir heçlik kölgə tək...

Köpəklər hürməklə karvan dayanmaz

Yerdəki hər soyuq daş parçasından
Bir saray yaradır sənətkar insan.

AZƏRBAYCAN

El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən,
Anam doğma vətənim sən!
Ayrılarımı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!

Mən bir uşaq, sən bir ana,
Odur ki, bağhyam sana,
Hanki səmtə, hanki yana
Hey uçsam da yuvam sənsən,
Elim, günüm, obam sənsən!

Çox keçmişəm bu dağlardan,
Durna gözlü bulaqlardan!
Eşitmişəm uzaqlardan
Sakit axan arazları,
Sınamışam dostu, yarı...

Fəqət səndən gen düşəndə,
Ayrılıq məndən düşəndə,
Saçlarıma dən düşəndə.
Boğar aylar, illər məni,
Qınamısan ellər məni.

Dağlarının başı qardır,
Ağ örpəyin buludlardır.
Böyük bir keçmişin vardır.
Bilinməyir yaşın sənin,
Nələr çəkmiş başın sənin.

Düşdün uğursuz dillərə,
Nəs aylara, nəs illərə.
Nəsillərdən nəsillərə,
Keçən bir şöhrətin vardır.
Oğlun, qızın bəxtiyardır...

Hey baxıram bu düzlərə,
Ala gözlü gündüzlərə.
Qara xal ağ üzlərə,
Könül istər şeir yazsa;
Gəncləşirəm yaza-yaza...

Ölməz könül, ölməz əsər,
Nizamilər, Fizulilər
Əlin qələm, sinəm dəftər,
De gəlsin hər nəyin vardır.
Deyilən söz yadigardır.

GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏTLƏR SƏMƏD VURĞUN HAQQINDA

Səməd Vurğun yalnız poeziya aləmində deyil, ümumən ədəbiyyatımızın ön cəbhəsində getmiş və ölməz bədii əsərləri, məruzə və nitqləri, məqalə və çıxışları ilə ədəbiyyatımızı və ictimai fikrimizi istiqamətləndirmişdir. Yalnız müasir mövzuda deyil, tarixi mövzuda yazdığı əsərlərində də həmişə müasir olmuş, tarixi mövzuları da zamanın tələbləri baxımında işləmiş, bunlara bugünün gözü ilə baxmağı bacarmışdır.

Bəxtiyar Vahabzadə

Səməd Vurğun yaradıcılığı qalib gələn Azərbaycan şerinin həm ideya, həm də forma etibarilə böyüyüb yüksəlməsini, milyonların qəlbini və ruhunu ifadə edən qüvvətli, bədii bir silaha çevrilməsini əks etdirir.

Məmməd Arif

Hər xalqın ədəbiyyatında elə yazıçılar var ki, birdən onların bir neçəsini ədəbiyyatdan götürsək, qətiyyən yeri görünməz. Lakin elə tək-tək sənətkarlar var ki, onların birinin yoxluğu ilə bir xalqın ədəbiyyatında uçurum əmələ gələ bilər. Bizim müasir Azərbaycan ədəbiyyatı Səməd Vurğun belə sənətkar, belə şəxsiyyətdir. Onsuz bizim ədəbiyyatdan danışmaq mümkün olmazdı.

Mehdi Hüseyn

Səməd Vurğun poeziyamızın nəhəng planetidir. Bu planetin günəşi, ulduzları sönməzdir.

Səməd Vurğun qardaş dillərimizin böyük xalq şairi, dillərimiz yaşadığıca əbədi yaşayacaqdır.

Nazim Hikmət

Səməd Vurğun ədəbiyyatımızın böyük istedadlı nümayəndəsi olmaqla bərabər nadir bir şəxsiyyət idi. Yüksək insani duyğulara, böyük ürəyə malik idi. Sözü bir, özü bütöv adam idi. İnsanların həmişə yaxşı cəhətlərini görməyə çalışırdı.

İlyas Əfəndiyev

Səməd Vurğun poeziyası- Azərbaycan xalqının məğrur ürək döyüntüsüdür. Xalq əbədi olduğu kimi, Vurğun poeziyası da əbədi və ölməzdir.

Milli sənətə dərin hörmət onu dünya sənətinə dərin köklərə bağladı. Səməd Vurğun milli olduğu qədər beynəlmiləl, beynəlmiləl olduğu qədər də milli sənətkardır!

Nəbi Xəzri

Bu görkəmli xalq şairinin heç bir əsərini, heç bir misrasını, heç bir tədbirini xalqmənafeyindən ayrı düşünmək mümkün deyildir. Səmədin özü kimi əsərləri də, düşüncə və arzularıda qırılmaz tellərlə xalqa bağlıdır.

Abdulla Şaiq

I BÖLMƏ:

HƏYATI ÖLMƏZ SƏNƏTKAR

O sənətkar ölməzdir ki, tarixin müəyyən mərhələsində fikir karvanını cilovlayıb arxasınca yeni istiqamətə, yeni zirvəyə apara bilir və onun yolu ilə təzə karvanlar gəlir. Səməd Vurğun bu xüsusiyyətləri özündə cəmləşdirən böyük və fəvqəladə bir şəxsiyyətdir. Onun yaradıcılığı sadə olduğu qədər dərin, dərin olduğu qədər də asan dərk edilən bir yaradıcılıqdır.

İsmayıl Şıxlı

Səməd Yusif oğlu Vəkilov (Səməd Vurğun) 21 mart, 1906-cı ildə Qazax rayonunun Yuxarı Salahlı kəndində bəy nəslinə mənsub bir ailədə anadan olmuşdur. Vəkilağalılar, sonralar isə Vəkilovlar adlanan nəslin 300 illik tarixi məlumdur. Şairin anası da həmin nəsiləndir. Vəkilağalılardan çox cürətli hərbiçilər, maarifçilər, həkimlər, şairlər yetişmişdir. Onlar çar Rusiyası dövründə Qazaxda, Tiflisdə, başqa yerlərdə yaşamış və işləmişlər. Şairin

atası Yusif ağa kənddə, ömrünün son illərini isə Qazaxda yaşamışdır. O, çox səxavətli olduğundan öz var-dövlətini əlində saxlaya bilməmiş, yoxsullaşmışdır.

Balaca Səmədin uşaqlığı çox acınacaqlı olmuşdur. 6 yaşı olanda anası Məhbub xanım 28 yaşında vəfat edir. Səməd atası Yusif ağanın və ana nənəsi Aişə xanımın himayəsində yaşayır. Aişə xanımın əri-şairin babası Mehdixan ağa öz dövründə elində, obasında Kuhənsal ləqəbi ilə tanınan şair idi. Görkəmli Azərbaycan şairi, Qarabağ xanı İbrahim xanın vəziri Molla Pənah Vaqif (1719-1797) də bu nəslə mənsub olmuşdur.

Şair uşaqlıq illərini doğma kəndində keçirmiş, ilk təhsilini kənd məktəbində almışdır.

1918-ci ildə görkəmli ədəbiyyatşünas və maarifçi Firudin bəy Köçərli Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsini Qazaxa köçürərək Qazax müəllimlər seminariyasını təşkil edir. Seminariya mütərəqqi bir maarif ocağı idi. Bu məktəbə qəbul olunan kənd uşaqları arasında Səməd və Mehdixan Vəkilov qardaşları da var idilər. Firudin bəy Köçərlinin həyat yoldaşı Badisəba xanım Vəkilova (Köçərli) şairin yaxın qohumu idi.

Səməd Vurğun seminariyanı bitirdikdən sonra (1924) Qazax, Quba və Gəncədə müəllimlik etmişdir. Ədəbi

fəaliyyətə 1926-cı ildə başlamışdır. İlk dəfə mətbuatda

“Mavi göl” şeri ilə Gənc işçi qəzetində çıxış etmişdir. 1920-1930 illərdə şairin səsi ciddi surətdə ədəbi mühitin və geniş oxucu kütlələrinin nəzərini cəlb etdir. Yevgeni Onegin (Puşkin), Qız və Ölüm (Maksim Qorki), Pələng gönündə vityaz (Şota Rustaveli), Leyli və Məcnun (Nizami Gəncəvi) əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə edir.

Səməd Vəkilov gəncliyində o hər şeylə maraqlanan, həssas, şıltaq, bədəncə zəif, bununla yanaşı çox cürətli, möhkəm iradəli, hazırcavab idi. Təhsilə başladığı ilk günlərdən ondakı fitri istedad özünü göstərməyə başlamışdı. Bu illərdə o, Vaqif, Vidadi, Zakir və Sabir yaradıcılığı ilə yanaşı, A.S.Puşkinin, Y.M.Lermontovun və türk yazıçılarından Tofiq Fikrətin, Namiq Kamalın, Məhməd Əminin əsərləri ilə də tanış olur. Səsi olduğundan gözəl oxuyur, məharətlə şeir deyir, həvəskar tamaşalarda çıxış edirdi.

1922-ci ildə şairin atası Yusif ağa, bir il sonra isə nənəsi Aişə xanım vəfat edir. Bundan sonra Səmədə və qardaşı Mehdixana onların bibisi qızı Xanqızı Vəkilova qayğı göstərir.

1955-ci ilin oktyabr ayında Səməd Vurğun SSRİ nümayəndə heyəti tərkibində Vyetnama gedərkən yolda xəstələnir və səfərini yarımçıq saxlamalı olur. Çində onu Pekin xəstəxanasında müayinə edirlər. Şair xəstəxanada olduğu müddətdə tezliklə sağalmaq və fəal həyata qayıdmaq arzusu ilə yaşayır.

Bir neçə həftədən sonra şair vətənə qayıdır. Onun xəstəliyi şiddətlənir... 1956-cı ilin mart ayında Səməd Vurğunun 50 yaşı tamam olur. Xalqımız şairin yubileyinin keçirilməsinə hazırlaşır. Azərbaycanın rəhbərliyi tərəfindən «Azərbaycanın xalq şairi» adı təsis edilir və ilk dəfə bu ada Səməd Vurğun layiq görülür. May ayının 12-də opera və balet teatrında SSRİ-nin ədəbi ictimaiyyətinin və xarici qonaqların iştirakı ilə şairin təntənəli yubiley gecəsi keçirilir. Yubiley təntənəsindən iki həftə sonra 1956-cı il may ayının 27-də, saat 19:30-da şairin gözləri əbədi yumulur. Amansız ölüm şairin həyat eşqilə çırpınan ürəyini, yaradıcılıq atəşi ilə odlanan qəlbini əbədi susdurur. May ayının 28-dən 30-na kimi şairin cənazəsi Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının binasında qoyulur. O günlər bütün Azərbaycan matəm içərisində idi. Üç gün xalqımız şairlə vidalaşmağa gəlir, izdihamlı insan axının arda-arası kəsilmirdi. Şair may ayının 30-da Bakıda Fəxri xiyabanda dəfn edilir.

**II BÖLMƏ:
YARADICILIĞI
QÜDRƏTLİ SÖZ USTASI**

***AŞİQƏM İNSANA VƏ TƏBİƏTƏ,
ƏLİM QƏLƏM TUTUB YAZANDAN BƏRİ...***

Səməd Vurğun ilk şeirlərini seminariyada oxuyarkən qələmə alır. Bunlar xalq poeziyası formasından biri olan lirik qoşmal ar idi. Yazdığı şeirlər seminariyanın divar qazetində çıxırdı.

Şairin ilk çap əsəri olan «Cavanlara xitab» şeiri 1925-ci ildə Tiflisdə çıxan «Yeni fikir» qazetində dərc olunmuşdur. Bu şeiri o, seminariyanı qurtarması münasibətilə yazmışdı. Seminariyanı bitirdikdən sonra Səməd Vəkilov Azərbaycanın bir sıra kənd və rayonlarında, o cümlədən Qazaxda, Qubada və dahi Nizaminin vətəni Gəncədə Azərbaycan dili və ədəbiyyatını tədris etməyə başlayır.

Poeziya get-gedə şairin bütün varlığına hakim kəsilir. Gənc şair öz xalqını, vətənini, doğma torpağının əsrarəngiz təbiətini sevdiyi üçün «Vürğun» təxəllüsünü götürür.

1929-cu ildə Səməd Vurğun İkinci Moskva Universitetinin ədəbiyyat fakültəsinə daxil olur. Moskvadakı təhsil illərində o, fəal yaradıcılıqla da məşğul olur.

Həmin illər yazdığı siyasi məzmunlu və lirik şeirlər onun 1930-cu ildə çap olunmuş «Şairin andı» adlı ilk kitabında toplanmışdır.

1930-1940-cı illər Vurğun istedadının çiçəklənməsi və yüksəlişi dövrüdür. 1934-cü ildə şairin «Könül dəftəri» və 1935-ci ildə «Şeirlər» adlı kitabları nəşr olunmuşdur. Bu dövrdə şair, poeziyamızın dilini bir çox əcnəbi sözlərdən təmizləyərək, ədəbiyyatımızı, dramaturgiyamızı yeni əsərlər hesabına zənginləşdirmişdir. Yalnız 1935-ci ildə Səməd

Vurğun 7 poema və 100-ə yaxın şeir yazmışdır. 1934-cü ildə yazılmış «Azərbaycan» şeiri Azərbaycan ədəbiyyatının incilərindəndir. Bu şeirdə doğma Azərbaycanın qədim tarixi, təbii gözəlliyi, nemətləri, xalqımızın xeyirxahlığı, açıqürəkliyi və qonaqpərvərliyi öz əksini tapmışdır:

Elə həmin il Səməd Vurğunun şəxsi həyatında yenilik baş vermişdir. O, Abdulla Şaiqin baldızı Xavər xanım Mirzəbəyova ilə ailə həyatı qurmuşdur.

O, çox qayğıkeş və mehriban ata idi.

Səməd Vurğun 1936-37-ci illərdə yeni əsərlər yazmaqla yanaşı tərcüməçiliklə də məşğul olaraq, A. S. Puşkinin «Yevgeni Onegin» mənzum romanını Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir:

Bu mənzum romanın tərcüməsinə görə şairə Puşkin komitəsinin «A. S. Puşkin medalı» təqdim olunmuşdur. Bu illər şair Şota Rustavelinin «Pələng dərisi geymiş pəhvəlan» əsərinin bir hissəsinə böyük ustalıqla tərcümə etmiş, bunun üçün Gürcüstan SSR MİK-in fəxri fərmanı ilə təltif edilmişdir. Eləcə də şair Taras Şevçenkonun, İlya Çavçavadzenin, Cambulun bir çox şeirlərini dilimizə tərcümə etmişdir.

1937-ci ilin ikinci yarısında Səməd Vurğun özünün ölməz dram əsərini – «Vaqif»i yazır. «Vaqif» dramını 3-4 həftə ərzində, heyrətləndirici bir sürətlə tamamlayan şair əsərdə Molla Pənah Vaqifin faciəli həyatını, şair böyüklüyünü, insanlıq kamilliyini ustalıqla, məhəbbətlə əks etmişdir. «Vaqif» dramına görə Səməd Vurğun 1941-ci ildə «Stalin mükafatı laureatı» adına layiq görülmüşdü.

1937-1938-ci illərin məlum hadisələri - qanlı represiyalar Səməd Vurğunu da «unutmamışdı». Onun yüksək sənət qüdrəti, nüfuzu və ona olan xalq məhəbbətinə qısqanan adamlar şairi millətçilik böhtanları ilə ləkələmək və cərgədən çıxartmağa can atırdılar. Müxtəlif dairələrdə dəfələrlə «onun məsələsinə» baxılmış, böyük şair «olum və ya ölüm» dilemması qarşısında qalmalı olmuşdur. Şairi «lazımi idarələrə» tez-tez çağırırdılar. Lakin Səməd Vurğun mənəvi izzət keçirsə də, əyilməz iradəsi, cürəti, məntiqi və təsirli danışıqları ilə əleyhdarlarının planlarını pozmuşdu.

Nizami Gəncəvinin 800 illik yubileyinə hazırlıq işində fəal iştirak edən Səməd Vurğun 1939-cu ildən başlayaraq Nizami haqqında məqalələr yazmış, elmi məruzələrlə çıxış etmiş, onun «Leyli və Məcnun» poemasını məharətlə dilimizə çevirmişdir. 1939-cu ildə şair inqilabçı Xanlar Səfərəliyevin həyatından bəhs edən ikinci mənzum dram əsəri olan «Xanlar»ı yazmışdır. Həmin il onun «Azad ilham» kitabı nəşr edilir.

1941-ci ildə Səməd Vurğun Nizaminin «Xosrov və Şirin» poemasının motivləri əsasında «Fərhad və Şirin» mənzum dramını yazır. Müharibə dövründə yazılmış bu dramda böyük vətənpərvərlik duyğularının tərənnümü xüsusi məna kəsb edirdi. Səməd Vurğun 1942-ci ildə bu əsərə görə ikinci dəfə «Stalin mükafatı layuratu» adına layiq görülür. Şairin yaradıcılığında Böyük Vətən müharibəsi dövrü xüsusi yer tutur.

Müharibə illərində sənətkar 60-dan artıq şeir, bir neçə poema, o cümlədən «Bakının dastanı»nı yazmışdı. Bu illərdə Səməd Vurğun sənətinin şöhrət miqyası çox genişlənir. Onun yazdığı «Ukrayna partizanlarına» şeirinin mətnləri təyyarədən Ukrayna meşələrinə səpələnərək partizanalara çatdırılmışdır.

1943-cü ildə Amerikada keçirdiyi müharibə əleyhinə yazılmış ən dəyərli əsərlər müsabiqəsində şairin yazdığı «Ananın öyüdü» şeiri çox yüksək qiymətləndirilmiş və bütün dünya ədəbiyyatında bu mövzuda yazılan ən qiymətli 20 əsərdən biri kimi Nyu-Yorkda çap etdirilərək hərbiçilər arasında yayılmışdır. Müharibə illərində vətənpərvər şairin atəşin səsi ön cəbhədə, xəstəxanalarda, radioda daha əzəmətli səslənirdi. Müharibənin ağır şəraitində Səməd Vurğun Krım, Mozdok, Qroznı, Novorossiysk cəbhələrində olmuşdur. 1943-cü ildə onun təşəbbüsü ilə hərbi tədbirlər, cəbhəçilər və onların doğmaları ilə görüşlər keçirmək üçün Fizuli adına Ziyalılar evi yaranmışdır.

1945-ci ildə yazdığı fəlsəfi dram olan «İnsan»da şair gələcəyi romantik vüsətlə əks etdirməyə çalışmış, müharibənin odlulu günləri içərisində insan zəkasının qüdrətini göstərmişdir. Səməd Vurğun məqalələrinin birində yazırdı: «Mən «İnsan» adlı beş pərdəli mənzum dram üzərində işləyirəm. «İnsan» mənim dördüncü mənzum dramımdır. Əsər üzərində böyük bir zövqlə işləyirəm, çünki tarixi mövzuda yazılmış əvvəlki üç pyesimdən fərqli olaraq mən birinci dəfə öz müasirlərimin surətinə müraciət etmişəm, onların gələcək nəslini təsvir etmək əzmindəyəm.»

Şairin «İnsan» əsərində yaratdığı «Qardaşlıq şəhəri»ndə dünyanın eyni arzu və ideallarla yaşayan insanları toplaşmışdır. Müəllifin həmin pyesdə qoyduğu «Qalib gələcəkmi cahanda kamal?» dərin bəşəri, fəlsəfi, ritorik sual bu gün də və gələcək zamanlar üçün də aktual olaraq qalır.

Səməd Vurğun təkcə məşhur şair deyil, eyni zamanda böyük alim, əvvəzsiz təşkilatçı və nəzəriyyəçi idi. 1945-cı ildə o, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının akademiki seçilmişdir. Elə həmin il Bakıda İranla Mədəni Əlaqələr Cəmiyyəti yaranır. Bu cəmiyyətin başçısı Səməd Vurğun təyin edilir. İlk gündən şair tərəfindən cəmiyyətin qarşısında duran

vəzifələr təyin edilir. O, İran Azərbaycanı ilə Azərbaycan SSR-i arasında mədəni körpü yaradılması işində fəal iştirak edir. Müharibədən sonrakı illərdə Səməd Vurğun görkəmli ictimai xadim kimi dünyada sülhün bərqərar olması işində fəal iştirak etmişdir. SSRİ Ali Sovetinin deputatı kimi şair 1947-ci ildə görkəmli ədəbiyyat və mədəniyyət xadimləri ilə birgə Londona səfər etmiş, yolüstü Berlində də olmuşdur. Burada şairi böyük sevinc gözləyirdi. Onun «Vaqif» dramı Berlin teatrında səhnəyə qoyulmuşdu. Teatrın yaradıcı kollektivinə müəlliflə görüşmək, onun fikrini öyrənmək çox maraqlı olur. Alman rejissoru kiçik dəyişiklik etmiş, Qacarın obrazında Hitlerə məxsus cizgilər vermişdir.

1948-ci ildə Səməd Vurğun Polşanın Vrotslav şəhərində keçirilən Mədəniyyət Xadimlərinin Ümumdünya Konqresinin iştirakçısı olmuş, konqresdən qayıtdıqdan sonra şair «Zəncinin arzuları» poemasını yazmışdır. Həmin il poema Polşada çap edilmişdir. Xarici səfərlərlə bağlı yazdığı şeirlərini Səməd Vurğun məşhur «Avropa xatirələri» adı ilə çap etdirmişdir. 1951-ci ildə şair «Bolqar-sovet dostluğu cəmiyyəti»nin xətilə Bolqarıstanda olmuşdur. O dövrün xarici mətbuatında Səməd Vurğunun xaricdə çıxışları, keçirilən görüşlərdə məzmunlu, məntiqli söhbətləri haqqında yazılar dərc edilmiş, yaradıcılığından nümunələr çap edilmişdir. Böyük rus yazıçısı və şairi Konstantin Simonovun yazdığı «Dostum Səməd Vurğunun Londonda ziyafətdə nitqi» şeri çox yayılmış, ədəbi ictimaiyyət tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdi. Səməd Vurğunun müharibədən sonrakı dövr yaradıcılığı da çox məhsuldar olmuşdur. Şair bir-birinin ardınca «Muğan» (1948), «Aygün» (1950-51) və «Zamanın bayraqdarı» (1952) poemalarını qələmə almışdır.

Həyatının son illərində yazdığı şeirləri onun yaradıcılığının yeni mərhələsini təşkil edir. Onlar rəngarəngliyi və poetikliyi ilə seçilən şeirlərdir. Bu şeirlər həyata bağlılıq, insanların dotluq və xeyirxahlıq kimi keyfiyyətlərini əks etdirməklə yanaşı, şairin vətən və xalq qarşısındakı müqəddəs borcunun ifadəsi idi.

Səməd Vurğunun bu illərdə yaradıcılıq uğurlarına baxmayaraq o, yenə 1953-cü illərdə haqsız hücumlara, təziqlərə məruz qalır. «Aygün» poeması tənqid edilir şairin Moskvada çap edilmiş «Şairin hüquqları» məqaləsi ona qarşı hücumları daha da kəskinləşdirir. Respublika rəhbərliyinin göstərişi əsasında məqalə Azərbaycan Yazıçılar ittifaqında müzakirə edilir, onun əleyhinə məktub yazılıb Moskvaya göndərilir. Şair yenə də millətçilikdə təqsirləndirilir. Kitablarının kitabxanalardan, dramlarının səhnədən götürülməsinə göstəriş verilir. Şairə şəhərdən çıxmaq qadağan edilir. Söz yayılır ki, Vurğun tutulub. Bu düz olmasa da, 1953-cü ilin sentyabr ayında həbs edilməsi üçün order yazılması həqiqət idi. Lakin 1953-

cü ilin yayında SSRİ və Respublika rəhbərliyində edilən dəyişikliklər nəticəsində bu tədbir baş tutmur... (1956-cı ilin yanvar ayında o zamanki, respublika rəhbəri M.C.Bağirovun və döstəsinin məhkəməsində, onların «Azərbaycanın sevimli şairi görkəmli sovet yazıçılarından biri Səməd Vurğunu aradan götürmək cəhdləri» ifşa edilmiş, bu məqsədlə topladıqları böhtan dolu iki qovluq material, o cümlədən həbsi üçün order əşyayi-dəlil gətirilmişdir.)

1953-cü ildə ölkədə və respublikada böyük dəyişikliklər baş verir. Səməd Vurğunu Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti vəzifəsinə təyin edirlər. İşlədiyi dövrdə ictimai elmlər qarşısında böyük problemlər qoyur, saatlarla bu problemlərin, elmi əsərlərin müzakirələrini keçirir, problemlərin həllini təşkil edir. Həddən ziyadə xeyirxah bir insan olan Səməd Vurğun vitse-prezident vəzifəsində çalışdığı zaman da, ayrı-ayrı insanlara öz kömək əlini uzatmışdır. Akademiklərdən Sara Aşurbəyovanın, Püstəxanım Əzizbəyovanın Elmlər Akademiyasına gəlmələri Səməd Vurğunla bağlıdır. Bundan əlavə, dilçi alimlərdən Türkan Əfəndiyeva, Vaqif Aslanov, filosof Camal Mustafayev, tarixçi Mahal Məmmədov və onlarla belə insanların elmə gəlməsi Səməd Vurğunun təkidi və köməkliyi nəticəsində olub. Moskvaya oxumağa göndərdiyi aspirantların ailəsinə kömək edər, təqaüdü az olanlara maddi yardım göstərərdi.

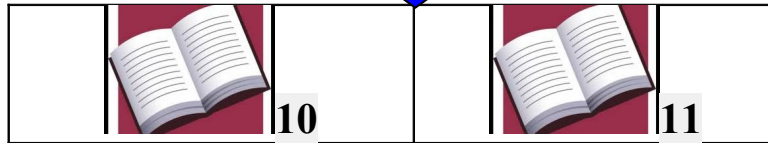
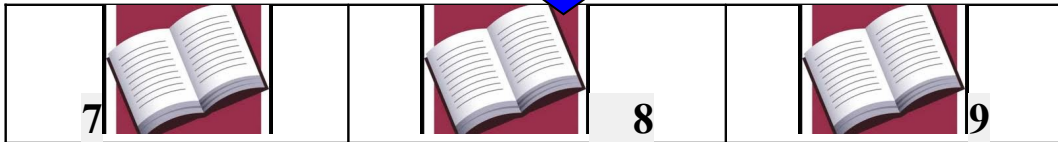
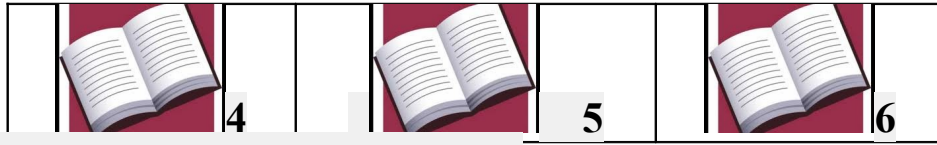
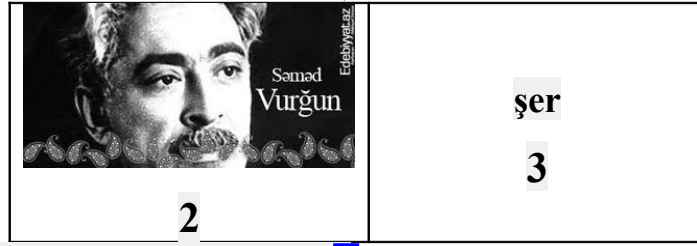
O zamanki SSRİ məkanında Səməd Vurğunun böyük nüfuzu var idi. O, müxtəlif illərdə SSRİ-nin ən yüksək orden və medalları ilə təltif edilmiş, sovet xalqlarının sevimli şairi olmuşdu. 1954-cü ildə Sovet yazıçıların ikinci ümumittifaq qurultayında «Sovet poeziyası haqqında» məruzə ona tapşırılmışdı. Bu, o dövrdə xalqımız üçün olduqca iftixaredici bir hadisə idi.

SƏMƏD VURĞUN-105

Başlığı altındakı sərginin sxemi

başlıq

1

1. Başlıq : Səməd Vurğun-100

2. Şairin portreti

3. Şer : *El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən,
Anam, doğma vətənim sən!
Ayrılar mı könül candan?
Azərbaycan, Azərbaycan!*

4. Səməd Vurğunun həyat və yaradıcılığı ilə bağlı kitablar

5. Səməd Vurğunun seçilmiş əsərləri. 5 c-də

Səməd Vurğunun 105 illik yubileyi münasibətilə
keçiriləcək “YADDAŞLARDA YAŞAYAN ŞAİR”
başlığı altında ədəbi-bədii gecənin

SSENARİSİ

I Aparıcı : Hörmətli tədbir iştirakçıları! Bu gün böyük şair Səməd Vurğunun 105 illik yubileyinə həsr edilmiş tədbirdə hamınızı xoş gördük.

Səməd Vurğunun adı çəkildikdə ilk öncə Vətən, torpağ, ana təbiətimiz yada düşür. Səməd Vurğun xalqımız üçün dəyərli bir şəxsiyyət idi. O, ədəbiyyatımıza zəngin bir irs qoyub getmişdir.

II Aparı: Xalq şairi Səməd Vurğunun yaradıcılığı kimi, ömür yolu da zəngin və mənalı olmuşdur. Parlaq şəxsiyyəti, həssas və ilhamlı təbiəti, dərin zəkası ilə şair müasirlərini, onu tanıyanların hafızəsində silinməz iz qoymuşdur.

Səməd Vurğun doğma Azərbaycan ədəbiyyatının bayraqdarı idi, bu bayrağı xalqına nəhayətsiz sədaqət və məhəbbətlə ucaltdı.

I Aparıcı:

Demə susdu rübabımın telləri,
Hər pərdədə bir nəvası var onun!
Xəbər verin, sevindirin elləri,
İndən belə yüz havası var onun!

Mənim şerim övlad oldu torpağa,
Həyat verdi hər saralmış yarpağa
Nəfəsimdən dağlar qalxdı ayağa,
Bu yerlərdə min sədası var onun!

Tərən təbim havalanıb uça da,
Şimşək olub, buludlardan keçsə də,
Fəzalardan sizə söhbət açsa da,
Vətən adlı öz yuvası var onun!

II Aparıcı: Səməd Vurğun mənsub olduğu xalqın dilini və əməlini aydın başa düşən, öz sənətini xalq həyatı və mübarizəsilə qidalandırmağı bacaran, zəhmətkeş insanı öz qəlbində yaşada bilən və onunla birlikdə nəfəs alan bir sənətkardır. Onun sənətinin qüdrəti, şerinin təsir gücü, hər şeydən əvvəl, əsərlərində təsvir və tərənnüm etdiyi həyat həqiqətlərində, ümumxalq iradəsində, zəngin xalq mənəviyyatındadır. Onun əsərləri başında şərəfli bir tarix dolanır ki, bu, onun mənsub olduğu xalqın tarixi və bugünkü varlığıdır.

Oxucu “ŞAIR, NƏ TEZ QOCALDIN SƏN?!” şerini söyləyir

Bülbül olub düşdüm bağa,
 Nalə çəkdim sola, sağa.
 Səsim düşdü min budağa,
 Susdu çəmən... dindi gülşən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Könül verdim min axşama,
 Pərvanə tək yandım şama...
 Gözündən yaş dama dama
 Şam da dilə gəldi birdən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Məclislərə düşdü yolum,
 Gənclik oldu sağım, solum.
 Dedim yatıb rahat olum...
 Sual qopdu hər ürəkdən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Tüfəng alıb çıxdım ova,
 Doğdu günəş, güldü hava,
 Ceyranları qova-qova,
 Cavab gəldi güllələrdən, -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Kəndə getdim... Bir ağbirçək
 Qucaqladı məni görcək.
 O ağladı bir ana tək...

Dedi: - Kaş ki, öləydim mən,
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Qəribədir: üzü arsız,
 Şaxta qəlbi ilk baharsız...
 Eşqi, sözü etibarsız
 “Dostlarım” da deyir bəzən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Viran könlüm varaq-varaq...
 Əsdi xəzan, düşdü yarpaq.
 Ana vətən, ana torpaq
 Bir ah çəkdi sinəsindən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Polad sinəm, döz bu dərdə,
 Günəş batmaz ilk səhərdə...
 İnsan donlu iblislər də
 Baxıb mənə deyir qəsdən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Qartal olub qanad açdım,
 Zamanları keçib aşdım,
 İnsanlardan uzaqlaşdım,
 Səda gəldi yerlə göydən: -
 Şair, nə tez qocaldın sən?!
 Şair, nə tez qocaldın sən?!

I Aparıcı: Səməd Vurğun Azərbaycan poeziyasının iftixarıdır. Səməd Vurğun Azərbaycan xalqının ən qüdrətli ədəbi simalarından biridir. Onun yaradıcılığı nəhəng, poetik yaradıcılıqdır. Vurğun canlı həyat şairi, qurub-yaradan xalq şairi idi.

Səməd Vurğun tərədən-dırnağa ana Vətənə, doğma poeziyaya bağlıdır. Bütün şəfəverici nuruyla, dünyaya mərhəmət səpən hərarətiylə! Səməd Vurğun əsl müdrik, bütöv ömrüylə Vətənə- vətəndaş, vətəndaşlığa Vətən- ünvan olmuşdur.

II Aparıcı: Vətən, xalq taleyi Vurğun yaradıcılığından çıraqban, düşüncəli zəhmət yolları kimi keçir. Onun poeziyası- şairin bitib-tükənməyən xəzinəsidir. O, ana yadigarı, ata töhfəsi, Vətən, xalq kürsüsüdür; elə bir vətəndaşlıq yoludur ki, ulu bir diyardan- Kür qırağından, sazlı-sözlü bir ocaqdan başlayıb, dünyanın ən izdihamlı meydanlarından keçir, ən təntənəli kürsülərinə qalxır. Bu kürsüdən Vurğun səsi ucalır- Azərbaycan arxalı, təəssübkeş bir övlad səsi; bu kürsüdən Vurğun nəğmələri qanadlanır- bu nəğmələr heç vaxt susmayacaq, səngiməyəcək, saralıb-solmayacaq. Çünki kökü- ilhamlı, qüdrətli bir xalqın ürəyindədir.

Üç oxucu "AZƏRBAYCAN" şerini söyləyir

I Oxucu :

Dostlar! Gəlin sizə bir-bir danışım
Min bağın, bağcanın barı məndədir.
Sinəm oylağıdır gözəlliklərin
Hər sevən ürəyin yarı məndədir.

Nə çoxdur qoynumda almalı bağlar!
Qüdrətim göylərin dilini bağlar.
Meşəli dərələr sal buzlu dağlar
Dağların süd kimi qarı məndədir.

İnsan bir uşaqdır, vətən bir ana
Ömür bir çiraqdır, könül pərvana.
Yolunuz düşdümü bizim Şirvana?
Gül açan heyvası, narı məndədir

II Oxucu :

İgidlər yurdudur, bu dağ, bu aran
Bu dağlar başında qalmamış boran.
Hər təzə çiçəkdən bir şirə soran
Pətəyə bal düzən an məndədir.

Çoxdur düzlərimdə otlar, yarpızlar
Körpə şamamalar, iri qarpızlar.
Bulaq başındakı oğlanlar, qızlar
Elin kamançası, tan məndədir.

Ağdaşın pambığı çiçək-çiçəkdir
Şəkinin bəzəyi şaldır, ipəkdir.
Qarabağ gözəli dünyada təkdir
İsti yanaqların narı məndədir.

Ölsün bu yerlərdən ilham almayan
Qəlbini saz kimi tutub çalmayan.
Yarışda gənclikdən geri qalmayan
Min qoca məndədir, qarı məndədir.

III Oxucu :

Şirindir insanın öz azadlığı
Könül azadlığı, göz azadlığı,
Qələm azadlığı, söz azadlığı
Dünyanın ən böyük varı məndədir.

Gəldi ömrün gözəl bahar çağları
Açılmışdır köüllərin bağları.
Qarış-qarış dolan bizim dağları
Diş göynədən bulaqları məndədir.

Bu yerlərin hər torpağı, hər daşı
Yaranmışdır ayın, günün sirdaşı.
Əyilməmiş bu dağların dik başı
Koroğlunun mərd vüqarı məndədir.

Ləkə yoxdur mənim bu ağ üzümdə
Ceyran qaçar, cüyür mələr düzümdə.
Bağlanmada gilə da var, üzüm də
Min çiçəyin çəmənزاری məndədir.

I Oxucu :

Hər budaqda bir bülbülə yuvam var,
Ağır elli oymağım var, obam var,
Xəstələrə dərman verən havam var,
Səhərlərin xoş ruzgarı məndədir.

Sarı limon çay üstündə dad olur,
Gözüm görür, könlüm evi şad olur,
Hansı namərd dost evinə yad olur?
Məhəbbətin vəfadarı məndədir.

Dil açmışdır bu sədəfli sazlarım
Mahni qoşur gözəl-göyçək, qızlarım.
Göllərimdə alaboğaz qazlarım
Durnaların düz qatan məndədir.

Ölüb getdi günlərimi saymağım,
Dildən-dilə dastan oldu oymağım,
Təmiz südüm, şəkər kimi qaymağım,
Dövlətimin ixtiyar məndədir.

II Oxucu :

Yaz gələndə qışın ömrü pozular,
Dağ düşünə seyrə çıxar quzular,

Hələ dayan! Şairin çox sözü var,
Ana yurdun sənətkarı məndədir.

Buruqlarım nəyə çəkmiş çöllərə,
Ayılmışdır yuxusundan dağ, dərə.
Alqış! Bizim bol işıqlı ellərə,
İnsanların bəxtiyarı məndədir.

Axşam üstü Bakıya bax doyunca,
Ulduzlarım yanır sahil boyunca.
Dağ üstündə o qərənfil, o yonca
Vətənimin laləzarı məndədir.

III Oxucu:

Nə zindan var, nə yumruq var, nə de din
Könlüm quşu! Bir də dillən, bir də din,
Nizaminin, Füzulinin, Vaqifin
Gözəl-gözəl yadigarı məndədir.

Mən xoşbəxtəm azadlığım gələli,
Tarix yazır ellərimin öz əli,
Bayrağımdır qızıl Şərqi gözəli
Azadlığın düz qərarı məndədir.

Sinəm oldu bir yıxılmaz söz dağı
Bir də ellər görməyəcək göz dağı.
Vətənimin günəş üzlü bayrağı
Yer üzünün bayraqdarı məndədir.

Vurğun deyər ellə çıxdım qəfəsdən
Doymamışam bu nəğmədən, bu səsdən
Min il keçsə könlüm düşməz həvəsdən
Şərimizin ilk baharı məndədir.

I Aparıcı: Səməd Vurğun yaradıcılığında poemalar xüsusi yer tutmuşdur. O 15-dən artıq poema yazmışdır. Məsələn, “Aygün” poeması əsasən ailə-məişət mövzusunda yazılmışdır. Şair “Aygün” poemasında insan əməyindən, bu əməyin xarakterləri dəyişmək qüdrətindən danışmışdır. Əsərdə zamanın tələblərindən geri qalan, dövrlə səsleşə bilməyən xudbin və qısqanc Əmirxan əsərin sonunda əməyin qüdrətilə dəyişir, yenidən tərbiyə olunur.

I Aparıcı: 1939-cu ildə yazdığı "Xanlar" dramında şair artıq yaxın keçmiş - Bakı proletariyatını tarixi inqilabi mübarizəsi mövzusunda müraciət edir və məşhur inqilabçı Xanlar Səfərəliyevin surətini yaradır. XVIII əsrin şairi və cəngavəri kimi, XX yüzilliyin Bakı fəhləsi də əslində, mahiyyətcə geniş xalq kütləsinin milli-mənəvi və ictimai mənafeyinin təmsilçisi olaraq qalır. Lakin hadisələrin bədii rəsminə, üsyana qalxan xalqın taleyi və mübarizəsinin bolşeviklər partiyasının inqilabi fəaliyyəti ilə sıx əlaqədə təsviri, xüsusən Koba surətinin ideya şərhində şəxsiyyətə pərəstiş kultunun o illərə xas ədəbi stereotipləri də aşkar şəkildə özünü göstərir.

II Aparıcı: Səməd Vurğun yaradıcılığında əmək mövzusu da mühüm yer tutur. Onun 1947-ci ildə yazdığı "Muğan" poeması bizim gözümdə Muğan və Mil düzünün gözəlliklərini çox canlı təsvir etmişdir.

İki oxucu "Muğan" poemasından parçalar söyləyir

I Aparıcı: Səməd Vurğun görkəmli dramaturq kimi bizə dəyərli dramlar yadigar qoyub getmişdir. "Vaqif", "Xanlar", "Fərhad və Şirin", "İnsan", kimi gözəl poetik dram əsərlərini buna misal göstərmək olar. Bu əsərlər xalqımızın zəngin dramatik həyat yolunu böyük sənətkarlıqla əks etdirmişdir.

II Aparıcı: Yurdumuzun tarixi keçmişinin tərənnümünə, vətənpərvərlik mövzusunda yazılan əsərlərdən biri də "Vaqif" əsəridir. Bu əsər XVIII əsrdə yaşamış Azərbaycanın görkəmli şairi Vaqifin həyatından bəhs edir. əsərdə bütün hadisələr Vaqifin ətrafında cərəyan edir. Vaqif azadlıq, səadət, xoşbəxtlik, gözəllik, humanizm nəğməkarıdır. Şair zahiri gözəlliyi aşmaq, mənəvi gözəlliyə çox əhəmiyyət verərdi. Vaqifin qəlbi daim öz xalqının qəlbi ilə çırpınmışdır. Vaqifin İran şahı Ağa Məhəmməd Qaraca qarşı apardığı böyük mübarizə açıq göstərir ki, heç kəsə satılmadan öz vətəninə azadlıq və istiqlaliyyəti uğrunda zindanlara düşmüş, gözü ilə ölümlər görmüşdür.

I Aparıcı: Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində dövrün böyük poeziyasını yaradanlar sırasında adı sonsuz ehtiramla çəkilən xalq şairi Səməd Vurğun Vətənin və poeziyanın yaddaşında

eyni zamanda elm və sənət təşkilatçısı, ədəbiyyatımızın böyük təşkilatçısı kimi yaşayır və yaşayacaqdır.

II Aparıcı: Xalq şairi Səməd Vurğun yalnız dili, ifadə tərz, üslubu etibarilə deyil, düşüncəsi, təfəkkürü etibarilə də məhz Azərbaycan şairidir.

Öz qaynağını xalq yaradıcılığı çeşməsindən götürmüş Səməd Vurğun sənəti xalqın dühası kimi zəngin olduğu qədər də sadədir. O sehrlı sadəliyi ilə Vurğun sənəti bu gün də bizim ədəbiyyatımızın yollarını işıqlandıran bir məşəldir.

“SON SÖZ “ şeri

I Aparıcı :

Sən ey mədən torpağından qüvvət alıb gülən diyar,
İgid ərlər meydanısan, qəhrəmanlar yuvasısan.
Səndə sönməz bir əməlin göylər qədər mənası var.
Sən inqilab ocağısan, əməkçilər obasısan.
Qarlı dağlar şahid durur keçirdiyin dövranlara,
Çox zamanlar zülm elinin bir kölgəsi sayılmışan.
Dənizlər dalğalandıqca, səs düşdükcə ormanlara,
Xoş baxışlı bir günəşin gülüşündən ayrılmısan...

II Aparıcı:

Ancaq unutma bir şeyi, unutma ki, bu dünyada
Ehtiyatsız bir gözəli qara yellər tez soldurar.
Burjua qanlı bir dəniz, sən ortalıqda bir ada,
O dalğalar zaman-zaman sənə coşar, səni vurur.
Gözəl ölkəm! Sən gözəlsən, gözəlsən öz əməlinlə.
Zəncirlərdən azad olan bir dünyanı yapasısan.
Bu da mənim son sözümdür, dinlə məni, bir az dinlə:
Sən bu sağlam şüurunla qoca Şərqi qapısısan.

SON

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI :

KİTABLAR

1. Əhmədov T. Səməd Vurğun .-B.:İşıq, 1986.-364 s.
2. Səməd Vurğunun aforizmləri.- B.: 1987.-96 s.
3. Qalacaqdır dünyada.S.Vurğun haqqında xatirələr-B.: 1973.-260 s.
4. Nəzirli Ş. Vurğun keçib bu yerlərdən.- B.: Yazıçı, 1986.- 168 s.
5. Səməd Vurğun : böyük sənət uğrunda.- B.: Gənclik, 1970.- 192 s.
6. Vahabzadə B. Səməd Vurğun.- B.: Gənclik,1984.- 379 s.

7. Bayramov A. Vurğun ocağı.- B.:, 1997.- 74 s.
8. Mehdi F. Alovlu publisist Səməd Vurğun- B.: Gənclik,1967.- 190 s.
9. Vurğun yaşayır.- B.: Yazıçı, 1986.- 120 s.
10. Əfəndiyev P. Səməd Vurğun və xalq yaradıcılığı.- B.:Yazıçı, 1992.- 120 s.
11. Abdullayev C. Səməd Vurğun poetikası.- B.: Gənclik, 1976, 160 s.
12. Cəfər M. Səməd Vurğun.- B.: 1966, 52 s.
13. Nəzirli Ş. Yaddaşlarda yaşayan Vurğun.- B.: Şərq-Qərb, 1996.- 292 s.
- 14.Mən ellər oğluyam.- B.: Gənclik, 1984.- 272 s.
- 15.Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri. I cild.- B.: Şərq-Qərb, 2005.- 264 s.
16. II cild.- B.:, Şərq-Qərb, 2005.- 248 s.
17. III cild.- B.:, Şərq-Qərb, 2005.- 424 s.
18. IV cild.-B.: Şərq-Qərb, 2005.- 400 s.
19. V cild.- B.: Şərq-Qərb, 2005.- 382 s.
- 20.Səməd Vurğun.Səçilmiş əsərləri .-B.: Dövlət, 1976.- 288 s.

SƏMƏD VURĞUN DÖVRÜ MƏTBUATDA

1. Səməd Vurğun-100. “Vaqif”, “Fərhad və Şirin” pyesləri Naxçıvan səhnəsində.// Mədəniyyət, 11 fevral 2006
2. Əhmədov T. Azərbaycan poeziyasının korifeyi // Respublika, 16 fevral, 2006
3. Cəbrayıllova Ş. Səməd Vurğun haqqında xatirələrim.
// Yeni Azərbaycan, 17 fevral, 2006
4. Hüseynov R. Xalqın qəlbində yaşayan şair.// Xalq qəzeti, 25 mart, 2006
5. Kazımzadə A. Səməd Vurğun və kino // Kino, 26 mart, 2006
6. Vüsal B. Baharla gələn bahar.// Yeni Azərbaycan, 7 aprel 2006
7. Bayramov A. “A bala, özündən muğayət ol!” (Səməd Vurğun-100).
8. // Mədəniyyət, 8 aprel, 2006
9. Vüsal B. Səməd Vurğun-100. O, heç yana tələsmirdi.

// Yeni Azərbaycan, 21 aprel, 2006

10.Xəlilzadə F. Səməd Vurğun-100. Unutmaz bu oba, bu mahal səni.

// Azərbaycan, 24 aprel, 2006

11.Sadıqzadə H. Böyük şairimizin xatirəsi anıldı.// Respublika, 28 aprel, 2006

12. Mustafaqızı T. Səməd Vurğun ədəbi irsi onu bu gün də yaşadır.

// Yaddaş, 13 may, 2006

13.Əliyeva N. Vətəndaşlıq nümunəsi, vətənpərvərlik duyğularının etalonu.

// Xalq qəzeti, 20 may, 2006

14.Nəzakət. Səməd Vurğun-100.(Ölüm sevinməsin qoy). // SƏS, 27 may, 2006

15.Rzayev F. Səməd Vurğun-100 “Qalib gələcəkmi cahandar kamal?”

(“İnsan” pyesinin səhnə həyatının 60 illiyi).// Yaddaş, 3 iyun, 2006

16.Abdullayev C. Vurğun sənətinə yeni baxış.// Mədəniyyət, 9 sentyabr 2006

İNTERNETDƏ :

www.google.az

www.anl.az

www.chalgi.com

www.edebiyat.az

w.www.edebi.quqqu.com

